

Област Търговище

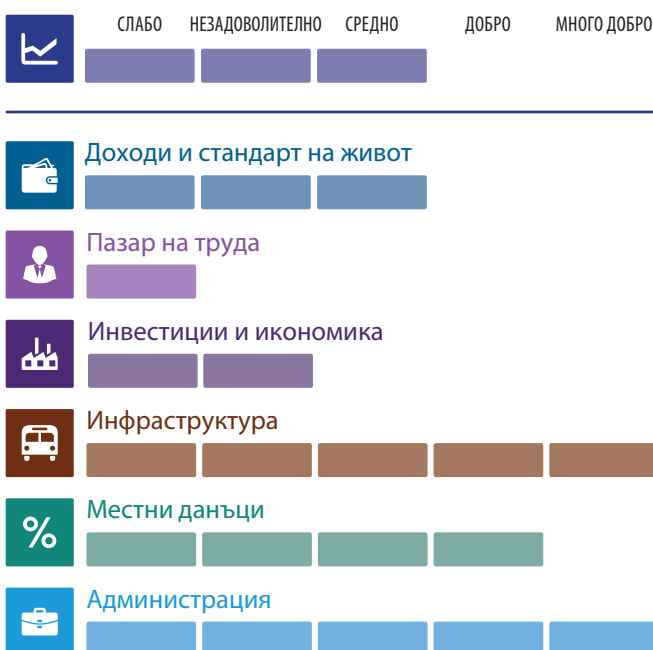
▶ Население (2020)	110 471
▶ Територия (кв.км)	2558,5
▶ Брой на населените места	194
▶ Дял на населението в градовете (%)	54,2

През 2019 г. ръстът на brutния вътрешен продукт в Област Търговище се забавя и областта изостава още повече от средната стойност за страната. Търговище е областта с най-слабо представяне по индикаторите за пазара на труда през 2020 г. Огромно предизвикателство пред пазара на труда в областта е влошеният образователен статус на работната сила. Размерите на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи и на чуждестранните инвестиции са сравнително стабилни, макар че са значително под средните нива в страната. Качеството на пътната настилка е добро. Местните данъци в областта са ниски. Самооценките на администрациите от областта за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ се повишават.

Степента на урбанизация в областта не се променя значително в последните години, като остава сред най-ниските в страната. Търговище е сред областите с най-нисък обхват на образователната система. Представянето на учениците продължава да е незадоволително. Достъпът до общопрактикуващи лекари в областта е силно ограничен. Заболеваемостта, измерена чрез преминалите за лечение в многопрофилните болници, е сравнително висока. Наказателните съдии в областта са едни от най-слабо натоварените в страната, но това не се отразява в голяма степен на бързината на правосъдието. Престъпността е сравнително ниска, а разкриваемостта на престъпленията – висока. Особено засегнати от ограниченията на културните мероприятия са кината и музеите в областта.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

През 2019 г. ръстът на brutния вътрешен продукт в област Търговище се забавя и областта изостава още повече от средната стойност за страната. Брутният вътрешен продукт на човек от населението достига 10,5 хил. лв. (при 17,2 хил. лв. в страната). Доходите и заплатите обаче нарастват със сравнително бързи темпове, въпреки че и те остават относително ниски. През 2019 г. годишната брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 12,0 хил. лв. (при 15,2 хил. лв. в страната), а доходът на лице от домакинството – 4,6 хил. лв. (при 6,0 хил. лв. в страната).

Въпреки че сравнително малка част от населението живее с материални лишения – 17,7% (при 19,9% в страната), делът на живеещите под линията на бедност остава висок – 30,2% (при 22,6% в страната) през 2019 г.

Пазар на труда ■■

Търговище е областта с най-слабо представяне по индикаторите за пазара на труда през 2020 г. Икономическата активност се свива драстично до 67,4% (при 73,7% в страната). Този спад е съпроводен от намаляване на заетостта и ръст на безработицата. Коефициентът на заетост е 56,5% (при 68,5% в страната), а на безработица – 10,9% (при 5,2% в страната).

Огромно предизвикателство пред пазара на труда в областта е влошеният образователен статус на работната сила. Делът на населението на 25–64 години с основно и по-ниско образование се повишава през последните години и през 2020 г. е най-високият в страната – 38,3% (при 16,9% в страната). Делът на висшистите пък намалява до 15,8% (при 29,2% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години се повишава до 69,8% (при 67,1% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 70 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и икономика ■■■■

Заради подчертано индустриалния профил на местната икономика и важната роля на големия бизнес Търговище има относително малък брой предприятия – 37 на 1000 души от населението през 2019 г. с тенденция към увеличаването им. Въпреки постоянния ръст произведената продукция в областта остава ниска – 16,5 хил. лв./човек от населението (при 28,0 хил. лв. в страната). Същевременно обаче размерите на разходите за придобиване на

дълготрайни материални активи и на преките чуждестранни инвестиции са сравнително стабилни, макар че и те са значително под средните нива в страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 2236 лв./човек от населението (при 3155 лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – 2760 евро/човек (при 3655 евро в страната).

Усвояването на европейски средства в областта остава ниско. Към 15 юни 2021 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми са 1321 лв./човек при 2217 лв. в страната, а в областта няма община, която да достигне дори средната стойност в страната.

Инфраструктура ■■■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е сравнително ниска и през 2020 г. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително нисък – 14,7% (при 18,5% в страната). Въпреки това качеството на пътната настилка е сред най-добрите в страната. През 2019 г. настилката в добро състояние достига 60,8% (при 41,4% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава и през последните две години е над средния за страната, достигайки 82,4% (при 78,9% в страната) през 2020 г. Делът на газифицираните домакинства пък е двойно по-висок – 6,2% (при 3,1% в страната).

Местни данъци ■■■■

Местните данъци в общините в област Търговище се задържат на сравнително ниски нива и през 2021 г. При никоя от разглежданите ставки усредненото ниво в областта не е по-високо от средното за страната. Относително най-ниски са данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху таксиметровия превоз.

Администрация ■■■■■■

Кадастралната карта на областта вече покрива 95,3% от територията. Самооценките на администрациите от областта за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ се повишават през 2021 г. и са по-високи от средните за страната. Оценката за прозрачността им обаче намалява, въпреки че и тя остава над средната. През 2021 г. рейтингът на прозрачност за областта е 76,0% (при 73,2% в страната), като най-висок е за община Търговище, а най-нисък – за община Опака.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

През 2020 г. в областта се наблюдават влошаване на естествен прираст и ръст на привлеченото население. Коефициентът на естествен прираст намалява до $-12,5\%$ (при $-9,5\%$ в страната). Почти в цялата страна има увеличаване на механичния прираст и за множество области коефициентът му е положителен за първи път от години. Област Търговище не прави изключение, но коефициентът на механичен прираст е сравнително нисък – $4,5\%$.

Застаряването на населението се повишава, но остава близко до средното в страната. Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години през 2020 г. достига $151,6\%$ (при $150,6\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $34,8\%$ (при $34,1\%$ в страната).

Степента на урбанизация в областта не се променя значително в последните години, като остава сред най-ниските в страната – $54,2\%$ (при $72,9\%$ в страната). Гъстотата на населението в урбанизираните територии също е сравнително малка – 1069 души/кв.км (при 1506 души/кв.км в страната).

Образование ■■■

Търговище е сред областите с най-нисък обхват на образователната система. През 2020 г. коефициентът на записване в V–VIII клас е вторият най-нисък в страната (след този в Добрич) и дори намалява спрямо предходната година, достигайки $75,7\%$ (при $86,5\%$ в страната). Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование намаляват, но остават по-високи от средните за страната. Броят на преподавателите е 101 на 1000 ученици (при 87 на 1000 ученици в страната). Представянето на учениците обаче продължава да е незадоволително и през 2021 г. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е $34,5$ т. (при $37,9$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ $3,96$ (при „Добър“ $4,21$ в страната), а делът на слабите оценки е – 8% (при 7% в страната).

Здравеопазване ■■■

След Кърджали Търговище е областта с най-труден достъп до общопрактикуващи лекари, като през 2020 г. на един лекар се падат средно 2402 души от населението (при 1727 души на лекар в страната). Неблагоприятна е и стойността на индекса на достъп до лекари специалисти. Броят на леглата в многопрофилните болници постепенно се повишава в последните седем години и през 2020 г. достига близка до средната за страната стойност от $5,39$ легла на 1000 души от населението (при $5,52$ на 1000 души в страната).

Обхватът на задължителното здравно осигуряване в областта намалява до $86,9\%$ здравноосигурени (при $88,7\%$ в страната). Заболеваемостта, измерена чрез преминали-

те за лечение в многопрофилните болници, е сравнително висока – 164 лекувани болни на 1000 души от населението (при 138 на 1000 души в страната). Детската смъртност обаче намалява през 2020 г. до под средната за страната коефициент от $3,8\%$ (при $5,1\%$ в страната).

Ред и сигурност ■■■■

Наказателните съдии в областта са едни от най-слабо натоварените в страната (само след тези в Смолян), но това не се отразява в голяма степен на бързината на правораздаването и през 2020 г. Един местен съдия разглежда средно по $4,3$ наказателни дела на месец (при $8,6$ дела месечно на съдия в страната). Делата, приключили в 3-месечен срок, са 92% (при 90% в страната), а висящите дела са 9% (при 11% в страната).

Престъпността в областта е сравнително ниска, а разкриваемостта на престъпленията – висока. През 2020 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в Търговище са $8,9$ на 1000 души от населението (при $9,9$ на 1000 души в страната). Разкриваемостта им пък е сред най-високите в страната (след тази в Габрово) – $70,6\%$ (при $52,1\%$ в страната).

Околна среда ■■■■

Въглеродните емисии в Търговище остават относително ниски и намаляващи през последните години. През 2019 г. вредните емисии достигат $87,5$ т/кв.км.

Домакинствата генерират относително малко битови отпадъци – 302 кг/човек от населението годишно (при 409 кг/човек в страната). Делът на предадените за обработка и рециклиране отпадъци е нараснал от $8,6\%$ през 2017 г. на $68,3\%$ през 2018 г. (при $70,9\%$ в страната). Без особена промяна и дори намаляващ обаче остава делът от домакинствата, свързани с обществена канализация – едва $54,1\%$ през 2019 г. (при $76,4\%$ в страната). Само $44,3\%$ от канализационните мрежи са свързани с пречиствателна станция за отпадъчни води, което е значително под средните за страната $64,6\%$.

Култура ■■■■

Пандемията и ограничаването на културните мероприятия в страната през 2020 г. се отразяват и на културния живот в областта. Особено засегнати са кината и музеите. Посещенията в кината намаляват с 94% (при 71% в страната) до 12 на 1000 души от населението (при 190 на 1000 души в страната). Посещенията в музеите пък се свиват със 72% (при 58% в страната) до 49 на 1000 души (при 322 на 1000 души в страната). По-малко спада интересът към библиотеките, като посещенията в тях остават близо двойно над средните – 863 на 1000 души (при 480 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Търговище

Индикатори на икономическото развитие	2018	2019	2020	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9981	10 470	n.a.	17 170
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3879	4576	n.a.	6013
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	10 833	12 035	n.a.	15 209
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	28,1	30,2	n.a.	22,6
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	63,0	60,1	56,5	68,5
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	11,2	10,5	10,9	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	33,7	36,0	38,3	16,9
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	16,8	16,8	15,8	29,2
Произведена продукция (лв./човек)	15 518	16 536	n.a.	28 027
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2071	2236	n.a.	3155
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2514	2760	n.a.	3655
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	65,7	77,1	82,4	78,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	51,3	60,8	n.a.	41,4
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,4	20,4	20,4	17,9
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)	77,0	78,4	76,0	73,2

Индикатори на социалното развитие	2018	2019	2020	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-7,8	-8,9	-12,5	-9,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	0,0	2,7	4,5	4,4
Среден успех от матурите по БЕЛ*	3,88	3,85	3,96	4,21
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)*	31,9	35,2	34,5	37,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	76,4	76,8	75,7	86,5
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	92	104	101	87
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,9	88,3	86,9	88,7
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	2334	2311	2402	1727
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,8	9,5	8,9	9,9
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	3,5	3,5	4,3	8,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	56,2	54,1	n.a.	76,4
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	302	n.a.	n.a.	409
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	68,3	n.a.	n.a.	70,9
Посещения в кината на 1000 души от населението	214	185	12	190
Посещения в музеите на 1000 души от населението	161	175	49	322

* Данните се отнасят за учебната 2020/21 година, а матурите са проведени през 2021 г.